

V zadevi Četič proti Sloveniji
Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Ann Power - Forde, *predsednica*,
Boštjan M. Zupančič,
Helena Jaderblom, *sodnika*.

in Stephen Phillips, *namestnik sodnega tajnika oddelka*,
pa razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 4. februarja 2014,
izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 7054110) proti Republiki Sloveniji, ki jo je po 34. členu Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Sodišču 18. decembra 2009 vložil slovenski državljani Božo Četič (v nadaljnjem besedilu: pritožnik).
2. Pritožnika je zastopala Odvetniška družba Matoz, O. P. D. O. O., iz Kopra. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala N. Aleš Verdir, državna pravobranilka.
3. Pritožnik je zlasti trdil, da sta bila zaradi razmer, v katerih je prestajal kazen v ZPKZ Ljubljana, kršena 3. in 8. člen konvencije in da v zvezi s tem ni imel na voljo nobenega učinkovitega pravnega sredstva, kakršno zahteva 13. člen konvencije.
4. Sodišče je 27. aprila 2010 sklenilo, da bo obvestilo vlado o pritožbi. Prav tako je sklenilo, da bo hkrati odločalo o sprejemljivosti in utemeljenosti pritožbe (prvi odstavek 29. člena) ter jo v skladu z 41. členom svojega poslovnika obravnavalo prednostno.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

5. Pritožnik je bil rojen leta 1957 in živi v Ljubljani.
- G. Pritožnik je prestajal zaporno kazen na zaprtem oddelku ZPKZ Ljubljana od 28. maja 2009 do 27. februarja 2010. Od 28. maja 2009 do 23. septembra 2009 je bil nastanjen v sobi št. 2 (tretje nadstropje), ki je obsegala 18 kvadratnih metrov (skupaj z ločenim sanitarnim prostorom površine 1,72 kvadratnega metra), v njej pa je bilo pet ležišč. Od 23. septembra 2009 do 22. januarja 2010 in od 28. januarja 2010 do 27. februarja 2010 je bil nastanjen v sobi št. 129 (drugo nadstropje), ki je obsegala 8,8 kvadratnega metra (skupaj z ločenim sanitarnim prostorom površine 1,3 kvadratnega metra), v njej pa sta bili dve ležišči. Od 22. do 28. januarja 2010 je bil nastanjen v sobi št. 121 (drugo nadstropje), ki je obsegala 18 kvadratnih metrov (skupaj z ločenim sanitarnim prostorom površine 1,72 kvadratnega metra), v njej pa je bilo šest ležišč. Po pritožnikovih navedbah je bilo med njegovim prestajanjem zaporne kazni v vsaki sobi nameščenih pet oseb. Vlada trdi, da se je v sobi št. 2 njihovo število spreminjalo med štiri in pet, v sobi št. 129 je bil pritožnik nastanjen sam, v sobi št. 121 pa so bili nastanjeni trije zaporniki.

7. Med prestajanjem zaporne kazni je bil pritožnik trikrat naročen pri splošnem zdravniku in enkrat pri zobozdravniku. Za psihološko in psihiatrično obravnavo ni prosil.

8. Glede splošnih značilnosti sob, materialnih in sanitarnih razmer v njih ter zdravstvenega varstva glej sodbo *Štrucl in drugi proti Sloveniji*, št. 5903110, 6003/10 in 6544/10, 21.-32. odstavek, 20. oktober 2011.

9. V zvezi z gibanjem zunaj sobe na zaprtem oddelku Sodišče iz zgoraj navedene sodbe ugotavlja, da so bili obsojenci na tem oddelku zaklenjeni v svojih sobah in so jih lahko zapustili le, če so se prijavili za opravljanje različnih dejavnosti, ki so večinoma potekale v prostoru za rekreacijo. Vsako nadstropje je imelo na razpolago le en prostor za rekreacijo, ki je obsegal 50 kvadratnih metrov in ga je lahko uporabljalo največ deset sojetnikov (*Štrucl in drugi*, 86. odstavek).

10. Od 26. oktobra 2009 do 13. januarja 2010 je bil pritožnik pod strožjim režimom, ker je fizično napadel drugega zapornika. V tem obdobju je lahko preživel dve uri na dan zunaj svoje sobe med rekreacijo, dve uri na teden je imel na voljo za ohiske in dvakrat tedensko možnost za telefonske pogovore. Ni smel uporabljati večnamenske sobe, obroke pa je dobival v sobo.

11. Temperatura v sobi je po podatkih vlade v drugi polovici julija in avgusta 2009 pozno popoldne (od 17.00 do 17.30) dosegala v povprečju okrog 28 °C, sedem dni pa več kot 30 °C.

II. UPOŠTEVANI DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

12. Za upoštevano domačo zakonodajo in prakso ter upoštrevane mednarodne dokumente glej sodbo *Štrucl in drugi*, navedeno zgoraj, 33.56. odstavek.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 3. ČLENA KONVENCIJE

13. Pritožnik se je pritožil, da je bil zaradi razmer, kakršne so bile med njegovim pridržanjem v ZPKZ Ljubljana, kršen 3. člen konvencije. Pritoževal se je zlasti nad veliko prezasedenostjo, zaradi katere je imel premalo osebne prostora, nad slabimi sanitarnimi razmerami in neustreznim prezračevanjem., pretiranimi omejitvami časa, ki ga je smel preživeti zunaj sobe, visokimi temperaturami v sobah, neustreznim zdravstvenim varstvom in psihiatrično pomočjo ter izpostavljenostjo nasilju drugih obsojencev zaradi pomanjkljivega varovanja.

14. Navajal je, da so razmere postale strukturni problem, kar so priznali tudi domači organi.

15. Pritožnik se je pritožil tudi nad omejitvami telefonskih pogovorov in dopisovanja. Vendar spada preučitev teh pritožb na področje uporabe 8. člena konvencije.

3. člen konvencije se glasi:

"Nikogar se ne sme mučiti, niti nečloveško ali ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati."

A. Sprejemljivost

1. Pritožba glede bivanjskih razmer med prestajanjem kazni

16. Podobno kakor v zadevi *Štrucl in drugi* ter *Praznik proti Sloveniji*, št. 6234/10, 28. junij 2012, je vlada ugovarjala zaradi neizčrpanja domačih pravnih sredstev in se pri tem sklicevala na enake utemeljitve kakor v omenjenih zadevah. V zadevi *Štrucl in drugi* je Sodišče vprašanje izčrpanja domačih pravnih sredstev obravnavalo skupaj s preučitvijo utemeljenosti pritožbe po 13. členu konvencije. Ko je ugotovilo kršitev te določbe, je ugovor vlado zavrnilo (62. odstavek in 98.-113. odstavek). Sodišče ne vidi razloga, da bi v tej zadevi sklepalo drugače. Poleg tega ugotavlja, da ta pritožba ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije in ni nesprejemljiva niti iz katerih drugih razlogov. Torej jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

2. Pritožbe, ki se nanašajo na neustrezno zdravstveno varstvo, psihiatrično pomoč in nezadostne varnostne ukrepe

17. Stranki v tej zadevi sta predložili enake utemeljitve kakor v zadevi *Štrucl in drugi*, pri kateri je Sodišče ugotovilo, da je del pritožbe, ki se nanaša na neustrezno zdravstveno varstvo, psihiatrično pomoč in nezadostne varnostne ukrepe, očitno neutemeljen (63.-69. odstavek). Sodišče je enako odločilo tudi v zadevi *Praznik*. Ker ni razlogov, da bi

Sodišče v tej zadevi sklepalo drugače, ugotavlja, da so te pritožbe očitno neutemeljene ter se zato v skladu s točko a tretjega odstavka in četrtem odstavkom 35. člena konvencije zavrnejo.

B. Utemeljenost

18. Stranki sta uporabili enake utemeljitve kakor v zadevi *Štrucl in drugi* (navedeno zgoraj, 70.-79. odstavek).

19. Sodišče se glede **upoštevanih načel** sklicuje na 72.--76. odstavek svoje sodbe v zadevi *Mandić in Jovič proti Sloveniji*, št. 5774/10 in 5985/10, 20. oktober 2011.

20. Sodišče ugotavlja, da je bil pritožnik nastanjen v zaprtem oddelku ZPKZ Ljubljana. Glede števila zapornikov, ki so bili skupaj z njim nastanjeni v sobah, je vlada navedla, da postelje v sobah niso bile ves čas zasedene. Za sobo št. 2 s petimi ležišči je trdila, daje bilo v njej nastanjenih od štiri do pet zapornikov. Za sobo št. 129 z dvema ležiščema je trdila, da je bil pritožnik v njej nastanjen sam. Za sobo št. 121 s šestimi ležišči je trdila, da so bili v njej nastanjeni trije zaporniki. Sodišče ponovno poudarja, da vlada ni predložila nikakršnih uradnih dokumentov, ki bi

navajali točno število zapornikov, pridržanih v teh sobah med prestajanjem zaporne kazni pritožnika. Kot je že bilo ugotovljeno v zadevi *Štrucl proti Sloveniji* (navedeno zgoraj, 21.-32. odstavek), je bil ZPKZ močno prezaseden, pri čemer je bila uradna zmogljivost presežena skoraj dvakrat. Zato Sodišče težko sprejme trditev, da postelje v omenjenih sobah niso bile vedno zasedene, razen morda v kratkih obdobjih, ki jih vlada ni posebej navedla (glej *Štrucl in drugi proti Sloveni*, 81. odstavek).

21. Zato Sodišče trdi, da je imel pritožnik, če je bil v sobi št. 2 nastanjen s petimi drugimi zaporniki, 3,26 kvadratna metra osebne prostora. V sobi št. 129, ki jo je delil še z enim zapornikom, je imel 3,75 kvadratnega metra osebne prostora. V sobi št. 121, ki jo je delil še s petimi zaporniki, pa je imel 2,7 kvadratnega metra osebne prostora. Tega je bilo še manj zaradi pohoševanja v sobah (glej *Modarca proti Moldavci*, št. 14437/05, 63. odstavek, 10. maj 2007).

22. Sodišče je že v zadevi *Štrucl in drugi* ugotovilo kršitev 3. člena konvencije v zvezi z razmerami med pritožnikovim prestajanjem zaporne kazni, omejenim osebnim prostorom v sobah (2,7 kvadratnega metra osebne prostora za večino časa njihovega pridržanja), zelo omejenim časom, preživetim zunaj sobe, in visokimi temperaturami poleti 2009 (glej *Štrucl in drugi proti Sloveniji*, 85.-87. in 89. odstavek). Glede osebne prostora in časa, preživetega zunaj sobe, je imel pritožnik v tej zadevi, ko je bil nastanjen v sobi št. 121, enake razmere kakor pritožniki v zadevi *Štrucl in drugi*. Zato Sodišče meni, da so bile tudi te razmere v nasprotju s 3. členom konvencije.

23. V zadevi *Praznik* je bilo ugotovljeno, da osebni prostor pritožnika, ki je večino časa prestajanja kazni na zaprtem oddelku obsegal približno 3,3 kvadratnega metra in je bil le enako večji od prostora, ki je bil na voljo zapornikom v zadevi *Štrucl in drugi*, še vedno ni izpolnjeval zahtev iz priporočila Evropskega odbora za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja. V zadevi *Praznik* je bilo tudi ugotovljeno, da so položaj pritožnika še poslabševale omejitve časa, ki gaje pritožnik lahko preživel zunaj sobe, in visoke poletne temperature v sobi (glej *Praznik*, navedeno zgoraj, 20. odstavek), iz česar je izhajala ugotovitev, da so bile razmere za prestajanje kazni v nasprotju s 3. členom konvencije.

24. Tudi v tej zadevi je pritožnik, ko je bil pridržan v sobi št. 2, imel 3,26 kvadratnega metra osebne prostora. Njegov položaj je bil še poslabšan zaradi zelo omejenega časa, ki ga je lahko preživel zunaj sobe, in zaradi visokih temperatur v sobi poleti 2009.

25. V sobi št. 129 je imel pritožnik 3,75 kvadratnega metra osebne prostora, vendar je bil tudi tam položaj dodatno poslabšan zaradi zelo omejenega časa, ki ga je lahko preživel zunaj sobe. Poleg tega je bil večino pridržanja v sobi št. 129 pod strožjimi režimi, zaradi česar je zunaj sobe preživel še manj časa.

26. Ob upoštevanju skupnih učinkov takih razmer med pritožnikovim prestajanjem kazni v sobah št. 2 in 129 Sodišče podobno kakor v zadevi *Praznik* meni, da težki položaj, ki ga je pritožnik prestajal, presega neizogibno raven trpljenja, ki je značilna za prestajanje zaporne kazni, in da je zato trpljenje preseglo prag strogosti

po 3. členu konvencije (glej *Praznik*, navedeno zgoraj, 21. odstavek, in *smiselno Szel proti Madžarski*, št. 30221 i06, 18. odstavek, 7. junij 2011, ter *Peers proti Gr(:'iji*, št. 28524,95, 75. odstavek, ESČP 2001-III).

27. Zato Sodišče ugotavlja, da so bile razmere, v katerih je pritožnik prestajal kazen na zaprtem oddelku ZPKZ Ljubljana, v nasprotju s 3. členom konvencije.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

28. Pritožnik se je pritožil, da so njegove navedbe v zvezi s 3. členom privedle tudi do kršitve 8. člena konvencije. Poleg tega se je pritoževal nad omejitvami telefonskih klicev. V zvezi s tem je navedel, da so drugi zaporniki pogosto pritiskali nanj, naj konča telefonski pogovor še pred potekom za to določenega časa. Prav tako je navedel, da je bilo njegovo dopisovanje omejeno samo na nekatere osebe.

29. 8. člen konvencije se glasi:

"1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja.

2. Javna oblast se **ne sme** vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi."

30. Kakor je bilo ugotovljeno že v zadevi *Praznik*, Sodišče poudarja., da je treba pritožbe po 8. členu, če se prekrivajo s pritožbami po 3. členu, iz enakih razlogov in v enakem obsegu šteti za sprejemljive. Vendar glede na navedbe pritožnika in ob upoštevanju ugotovitve v zvezi s 3. členom Sodišče meni, da se na podlagi 8. člena v tem pogledu ne poraja nobeno ločeno vprašanje (glej *Orchowski proti Poljski*, št. 17885/04, 198. odstavek, ESČP 2009 —... (povzetki)).

31, V zvezi s pritožbami pritožnika glede stikov z osebami zunaj zapora Sodišče ugotavlja, da sta stranki navedli enake utemeljitve kakor v zadevi *Štrucl in drugi*. V zadnji zadevi je Sodišče ugotovilo, da so bile pritožbe neutemeljene (navedeno zgoraj, 96.-97. odstavek). Sodišče ne vidi razloga, da bi v tej zadevi sklenilo drugače. V skladu s točko a tretjega odstavka in četrtim odstavkom 35. člena konvencije je torej treba te pritožbe zavrniti kot očitno neutemeljene_

III. ZATRJEVANA KRŠITEV 13. ČLENA KONVENCIJE

32. Pritožnik se je pritožil, da zaradi sistemske narave neustreznih razmer v zaporu v zvezi s svojima pritožbama po 3. in 8. členu konvencije ni imel na voljo nobenega učinkovitega pravnega sredstva. Vsekakor ni nobenega dokaza, da bi bila pravna sredstva, ki so bila teoretično na voljo, glede vprašanja razmer v zaporu in

ravnanja z zaporniki učinkovita tudi v praksi. Skliceval se je na 13. člen konvencije, ki se glasi:

"Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti."

A. Sprejemljivost

33. Če se pritožba pritožnika po 13. členu konvencije nanaša na pomanjkanje učinkovitih pravnih sredstev v zvezi z neustreznimi bivanjskimi razmerami med prestajanjem zaporne kazni, kar je Sodišče že ugotovilo v zadevah *Štrucl in drugi* ter *Praznik*, njegova pritožba v tem pogledu ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije, prav tako ni nesprejemljiva iz katerih koli drugih razlogov. Torej jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

34. Glede pomanjkanja učinkovitih pravnih sredstev v zvezi z domnevno neustrezno zdravstveno in psihološko oskrbo, neustreznimi varnostnimi ukrepi in omejitvami stikov z osebami zunaj zapora Sodišče ob tem, da je razglasilo, da so te zadeve na podlagi 3. in 8. člena konvencije

nesprejemljive, meni, da pritožnik nima nobene utemeljene zahteve na podlagi 13. člena konvencije (glej *Visloguzov proti Ukrajini*, št. 32362102, 74-75. odstavek, 20. maja 2010). Iz tega izhaja, da je ta vidik pritožbe pritožnika po 13. členu konvencije treba zavrniti kot **očitno neutemeljen** v skladu s točko a tretjega odstavka in četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

B. Utemeljenost

35. Utemeljitev strank so enake kakor v zadevi *Štrucl in drugi* (101.-117. odstavek), v kateri je Sodišče ugotovilo, da nobenega od pravnih sredstev, na katera se je sklicevala vlada, ni mogoče z zadostno stopnjo gotovosti šteti za učinkovito pravno sredstvo za pritožnike (prav tam, 118-33. odstavek). Ker očitno ni razlogov, da bi v tej zadevi sklenilo drugače, Sodišče ugotavlja, daje bil 13. člen konvencije kršen zato, ker v domači zakonodaji ni bilo učinkovitega in dostopnega pravnega sredstva glede na pritožnikove pritožbe zoper razmere, v katerih je prestajal zaporno kazen.

IV. UPORABA 46. ČLENA KONVENCIJE

36. 46. člen konvencije določa:

"1. Visoke pogodbenice se obvezujejo, da bodo spoštovale končno sodbo Sodišča v vsaki zadevi, v kateri nastopajo kot stranke.

2. Končna sodba Sodišča se pošlje Odboru ministrov, ki nadzoruje njeno izvršitev."

37, Pritožnik je trdil, da so se njegove navedbe nanašale na strukturni problem prezasedenosti slovenskih zaporov. Vladaje to trditev spodbijala.

38. Trditve strank so enake trditvam iz zadeve *Štrucl in drugi*. V zadnji zadevi je Sodišče poudarilo potrebo po sprejetju ukrepov za zmanjšanje števila zapornikov v ZPKZ Ljubljana (prav tam, 137.-141. odstavek). Ob upoštevanju, da se pritožnikova pritožba v zvezi s strukturnim problemom nanaša na isto obdobje kakor v zadevi *Štrucl in drugi* (2009), Sodišče meni, da to ne spodbuja ločenega vprašanja, ki bi ga bilo treba v tej zadevi preučiti v skladu s 46. členom konvencije (glej *Jevšnikproti Sloveniji*, št. 5747/10, 37. člen, 9. januar 2014).

V UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

39. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Škoda

40. Pritožnik je zahteval 15.000 EUR za nepremoženjsko škodo.

41. Vlada je zahtevek izpodbijala.

42. Sodišče pritožniku prisoja 7.000 EUR za nepremoženjsko škodo.

B. Stroški in izdatki

43. Pritožnik je zahteval tudi 1.520 EUR za stroške in izdatke postopka pred Sodiščem. Ta znesek sestavljajo odvetniški stroški v višini 1.500 EUR, za katere pritožnik trdi, da so bili izračunani po domači zakonski tarifi, in materialni stroški v višini 20 EUR.

44. Vlada je trdila, da je ta zahtevek pretiran. Navedla je tudi, da bi Sodišče moralo upoštevati, da je zastopnik pritožnika pred Sodiščem zastopal tudi druge pritožnike in da so bile vloge, ki jih je predložil Sodišču, v vseh teh primerih skoraj enake.

45. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov in izdatkov, če dokaže, da so dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Glede pritožnikovih stroškov po konvenciji Sodišče poudarja, da ga ne zavezujejo domače tarife in prakse, čeprav so mu lahko v pomoč (glej med drugim zadevo *Gaspari proti Sloveniji*, št. 21055/03, 83. odstavek, 2L julij 2009, ter *Baskaya in Okcuoğlu proti Turčiji [VS]*, št. 235 36/94 in 24408/94, 98. odstavek, ESČP 1999-IV). V obravnavani zadevi ob upoštevanju razpoložljivih

podatkov in zlasti tega, da je pravna pisarna kot zastopnica pritožnika že prejela povračilo v šestih drugih zadevah za pripravo vlog, ki so skoraj enake tem vlogam (glej *Mandič in Jovič*, navedeno zgoraj, 133.-135. odstavek, *Štrucl in drugi*, navedeno zgoraj, 146.-148. odstavek, ter *Praznik*, navedeno zgoraj, 38.-40. odstavek), Sodišče meni, da je upravičeno pritožniku za stroške postopka pred Sodiščem priznati znesek 500 EUR.

C. Zamudne obresti

46. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaša*, da sta pritožba glede bivanjskih razmer med prestajanjem kazni po 3. in 8. členu konvencije ter pritožba po 13. členu konvencije, povezana s pritožbo glede bivanjskih razmer med prestajanjem kazni, sprejemljivi, preostali del pritožbe pa nesprejemljiv;

2. *razsoja*, daje bil kršen 3. člen konvencije.

3. *razsoja*, da ni treba preučiti pritožbe glede bivanjskih razmer pridržanja po 8. členu konvencije.

4. *razsoja*, da je bil kršen 13. člen konvencije;

5. *razsoja*,

(a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko postane sodba v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati ta zneska:

(i) 7.000 EUR (sedem tisoč evrov) in morebitni davek za nepremoženjsko škodo;
(ii) 500 EUR (petsto evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožniku;

b) da se za navedena zneska od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;

6. *zavrača* preostali del pritožnikovega zahtevka za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 27. februarja 2014 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Stephen Phillips Ann Power - Forde
namestnik *sodnega tajnika* predsednica